

Так, наприклад, відповідно до Закону України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» (ст. 2, 3) основні засади державної аграрної політики поширюються на сільське та рибне господарство, харчову промисловість і переробку сільськогосподарської продукції, аграрну науку і освіту, соціальну сферу села, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Сучасна державна аграрна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей: гарантування продовольчої безпеки держави; перетворення аграрного сектора на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки держави; збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі.

Положення зазначеного Закону свідчать про запровадження на законодавчому рівні сучасних демократичних ринкових принципів розвитку аграрного сектору з врахуванням соціальної складової, що сприятиме зміцненню експортного потенціалу України та забезпеченню продовольчої безпеки держави. Внаслідок цього сучасні аграрні відносини набудуть сталого характеру, сприятимуть формуванню самостійної галузі аграрного права України та усунуть наявні в аграрно-правовій доктрині суперечки про місце аграрного права в національній правовій системі. Однак поряд з правовим закріпленням сучасного курсу розвитку аграрних відносин, на сьогодні не вистає конкретних правових механізмів реалізації аграрної політики і багатогранно-правових норм залишаються лише на папері, що гальмує розвиток аграрної сфери економіки держави.

Треба також відмітити, що в сучасний період перебудови аграрного сектору економіки України прийшов час переосмислити норми аграрного права з позицій положень норм міжнародного права, адже в розвинутих іноземних державах аграрне право та законодавство, в першу чергу формується як засіб забезпечення прав селян та працівників сфери сільського господарства у відповідності із загальноновизнаними принципами та нормами міжнародного права. Такий підхід значно розширить коло предмета правового регулювання аграрного права України та створить нові вектори розвитку галузі аграрного права.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2011. – 584 с.
2. Мураховська Т.Є. Формування нових галузей в системі права України / Т.Є. Мураховська: автореф. дис. канд. юрид. наук ... 12.00.01 / Харківський національний університет внутрішніх справ, 2011. – 19 с.
3. Єрмоленко В.М. Сучасні тенденції розвитку аграрного права / В.М. Єрмоленко // Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна: матер. Всеукр. кругл. стол. (м. Київ, 25 травня 2012 р.): зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.М. Єрмоленка, В.І. Курила, В.І. Семчика. – К.: НУБіП України, 2012. – 168 с.

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Статівка А. М.

професор

кафедри земельного та аграрного права

Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

м. Харків, Україна

Проведення аграрної та земельної реформи зумовило створення нових організаційно-правових форм, які функціонують у сфері сільського господарства. Важливе місце серед суб'єктів аграрного виробництва займають сільськогосподарські товариства з обмеженою відповідальністю (СТОВ). Діяльність останніх регулюється положеннями ЦК України, ГК України, Законом України від 19 вересня 1991 р. «Про господарські товариства» тощо.

Аналіз законодавства, яке регулює правове становище сільськогосподарського ТОВ дозволяє зробити висновок, що не створено належної правової бази, яка в повній мірі відображала б специфіку аграрних відносин. Тому відсутні положення про особливості правового

становища, порядку створення, реорганізації, ліквідації товариств у сфері виробництва сільськогосподарської продукції. Функціонування сільськогосподарських ТОВ, враховуючи особливості аграрного виробництва, процесів приватизації землі, вирішення низки другого порядку питань відрізняється від аналогічних форм господарювання в інших сферах діяльності. Незалежно від організаційно-правових форм юридичних осіб, сільськогосподарським підприємствам властива визначена галузева специфіка, який би напрям діяльності не вибрало сільськогосподарське підприємство, все одно це пов'язано із використанням земель сільськогосподарського призначення. При виробництві (вироснуванні) сільськогосподарської продукції рослинного або тваринного походження суб'єкти аграрного господарювання використовують специфічне майно (капітальні вкладення, робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження, будівлі, споруди, машини та ін.). Виробничий цикл у сільському господарстві в часі є довшим, ніж в інших галузях. Наведені особливості впливають на всі аспекти правового регулювання майнових відносин за участю сільськогосподарських підприємств, зокрема, на створення майнової бази. Тому правовий режим майна сільськогосподарських підприємств значно відрізняється від режиму майна підприємств інших галузей. Поряд з цим правовий режим майна сільськогосподарського ТОВ має певні відмінності порівняно з правовим режимом інших сільськогосподарських підприємств.

Наявність у сільському господарстві значної кількості сільськогосподарських ТОВ, необхідність врахування специфіки аграрного виробництва у правовому регулюванні, створення і функціонування таких товариств, відсутність належної правової бази, яка б відображала специфіку аграрних відносин, в тому числі пов'язаної з виникненням прав на землю, вимагає диференційованого підходу в установленні правового режиму для майна сільськогосподарських ТОВ. Все це дає можливість правильно і оптимально визначити правовий режим майна, яке використовується ними в аграрному виробництві.

Принцип поєднання права власності юридичної особи і зобов'язувальних прав учасників щодо відносин до цієї юридичної особи є основою правового режиму майна сільськогосподарського ТОВ. На формування правового режиму майна здійснює вплив сукупність чинників. Так, правовому режиму майна сільськогосподарських ТОВ властиві спільні риси, характерні для режиму майна інших підприємств, а також специфічні риси правового режиму майна сільськогосподарських підприємств, і, що головне, окремі властивості обумовлені особливостями правового становища самих сільськогосподарських ТОВ.

Поява майнових паїв (часток) і земельних паїв в період аграрних перетворень суттєво вплинула на процес формування майна сільськогосподарських товаровиробників і, зокрема, на механізм формування статутного капіталу.

Формування права власності на майно в цілому сільськогосподарських підприємств, в тому числі і сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю, здійснюється в умовах відсутнього впливу держави. Важливим і особливим джерелом набуття права власності на майно сільськогосподарськими ТОВ, як і іншими сільськогосподарськими підприємствами є дотації, субсидії тощо, що передбачені Законом України від 24 червня 2004 р. «Про державну підтримку сільського господарства».

Особливості правового режиму майна сільськогосподарських ТОВ знаходять своє відображення як в спеціальних нормативно-правових актах, які певним чином враховують специфіку аграрного виробництва, так і в нормативних актах загального характеру, які діють в інших галузях економіки. Такий масив норм, який визначає і закріплює правовий режим майна сільськогосподарських ТОВ та інших сільськогосподарських підприємств створює комплексний правовий інститут аграрного права. Останній формується нормами аграрного, земельного, цивільного і фінансового права. Правовий режим майна сільськогосподарських ТОВ, в свою чергу, є складовим значеного інституту аграрного права.

Оскільки правове становище сільськогосподарського ТОВ має загальні і особливі риси у порівнянні із іншими сільськогосподарськими товариствами, то з метою урахування специфіки сільського господарства, необхідно розробити і прийняти закон «Про особливості сільськогосподарських товариств». Прийняття зазначеного закону, дозволило б визначити сферу його застосування, особливості створення господарських товариств у сільському господарстві, формування статутного капіталу та іншого майна, враховувати умови і особливості діяльності пов'язані з аграрним виробництвом.

Для сільськогосподарських ТОВ, на відміну від ТОВ, які функціонують в інших сферах економіки, враховуючи особливості ризиків сільськогосподарської діяльності, доцільно було б у законі передбачити обов'язкове створення резервного фонду в розмірі передбаченому статутом товариства. Кошти резервного фонду повинні витрачатися тільки за цільовим призначенням.

наченням, а не на відшкодування збитків. Вони не повинні розподілятися між учасниками товариства.

Виходячи із сезонності аграрного виробництва і його залежності від природно-кліматичних умов, у запропонованому законі необхідно передбачити низку обмежень щодо порядку виплати дійсної вартості долі учаснику, який виходить із товариства. Все це дозволить при виході учасників із сільськогосподарського ТОВ забезпечити баланс інтересів учасників, які побажали вийти із товариства, товариства й кредиторів.

З метою врахування специфіки сільськогосподарської діяльності, в законі варто було б закріпити положення, згідно з яким сільськогосподарське ТОВ мало можливість продовження терміну повідомлення про зменшення статутного капіталу до розмірів, які не перевищують вартість його чистих активів у випадку, коли вартість чистих активів товариства виявиться меншою його статутного капіталу внаслідок надзвичайних обставин (стихійні лиха, епідемії тощо) або специфіки господарської діяльності (сезонність, технологічний цикл та ін.). Термін продовження повинен залежати від можливостей переборювання наслідків наведених обставин.

В запропонованому законі слушно було б закріпити переважне право третіх осіб – виробників або переробників сільськогосподарської продукції: на придбання часток учасників товариства або у самого товариства, якщо учасник не скористався своїм переважним правом. Таке положення дозволить сприяти збереженню основного виду діяльності, яким займається сільськогосподарське ТОВ – виробництво (вирощування) аграрної продукції.

Викладене дозволяє зробити висновок, що порушені питання потребують детального аналізу. Тому доцільно було б провести комплексне дослідження правового режиму майна сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю. В науці аграрного права такого дослідження раніше не проводилося.

АГРАРНЕ ПРАВО: НАПРЯМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ, ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Таратухін М. Ю.

студент

*економіко-правового факультету
Донецького національного університету
м. Донецьк, Україна*

Проблема систематизації національного законодавства не стоїть, мабуть, ніде так гостро як у галузі аграрного права України. Так, вона, зокрема, включає сукупність взаємопов'язаних і спеціалізованих елементів різних галузей законодавства: адміністративного, земельного, цивільного, трудового, фінансового. Це та фактор регуляції окремої спеціалізованих правовідносин надає підстави вважати її самостійною галуззю. Однією з причин, що стримують розвиток аграрної сфери є недосконалість аграрного законодавства, яке, по-перше, складається з великої кількості нормативно-правових актів, що мають різну юридичну силу; по-друге, значний відсоток законодавства складають відомчі нормативно-правові акти; окрім того, в аграрному законодавстві присутні правові норми, що належать до інших галузей права; по-четверте, певна частина відомчих нормативно-правових актів містить правові норми, що суперечать законам [1, с 57-58]

Актуальність цієї статті обумовлюється, насамперед, тим, що про потребу в систематизації аграрного законодавства протягом останніх років зазначала купа експертів та вчених – юристів, а також інтеграційними процесами, які здійснюються Україною в останні роки. Це й вступ до СОТ та відповідно висунення вимог щодо поліпшення аграрного законодавства України з боку цієї всесвітньої організації. Також існування у урядовців України намірів щодо ще більш тісної взаємодії з іншими державами, міждержавними об'єднаннями; наприклад, такими як Митний Союз та ЄС. Всі ці економічні та геополітичні дії йдуть у безпосередній зв'язці із адаптацією та розвитком національного законодавства.

На думку, Баранкевича А.Я., серед недоліків сучасного аграрного законодавства можна виділити наступні:

- правові норми багатьох законів є банкетними, мають декларативний характер, тому не завжди реалізуються на практиці.

- аграрне законодавство складається з великої кількості нормативно-правових актів, що мають різну юридичну силу;